62090/B

MEDICAL SOCIETY
OF L[illegible]N

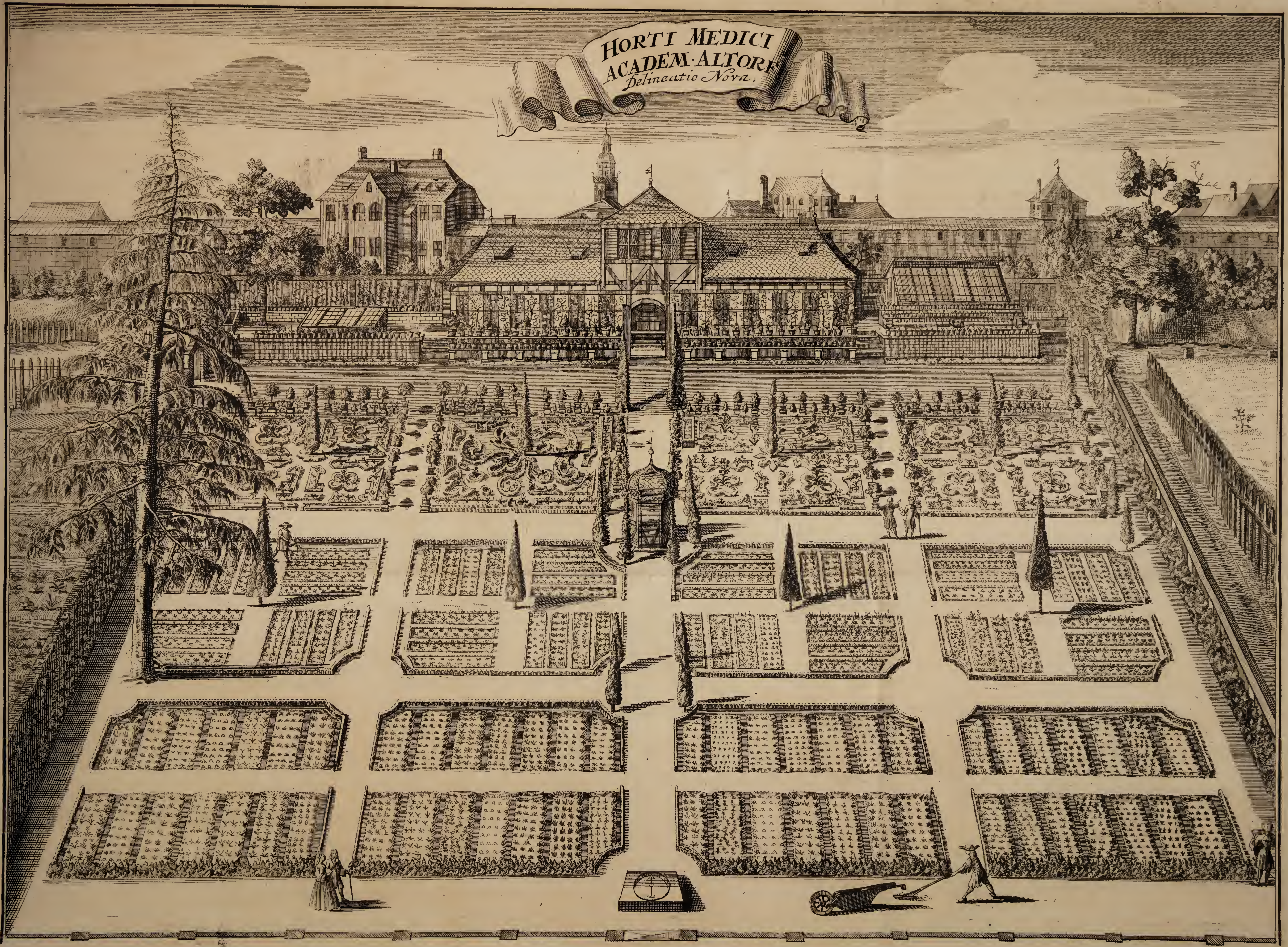
WELLCOME HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

ACCESSION NUMBER

PRESS MARK

BAIER, J.J.

T9

HORTI MEDICI
ACADEM. ALTORF
Delineatio Nova.

HORTI MEDICI ACAD. ALTORF. HISTORIA

CVRIOSE CONQVISITA

AVTORE

IO. IAC. BAIERO

PHILOS. ET MED. DOCT.

ET PROFESSORE PRIMARIO

ILLIVSQ. HORTI PRAEFECTO.

ACCEDIT

EIVSDEM COMMEMORATIO CELEBRIORVM GERMANIAE HORTORVM BOTANICO-MEDICORVM.

LONDON·MEDICAL SOCIETY OF

ALTORFI A. R. S. cIↄ Iↄcc xxvii.

TYPIS IOD. GVIL. KOHLESII ACAD. TYPOGR.

PERILLVSTRIBVS, GENEROSISSIMIS PRVDENTISSIMISQVE DOMINIS

DN. CHRISTOPHORO FVRER AB HAYMENDORF IN VVOLCKERSDORF, S. CAES. MAIEST. ACTVALI CONSILIARIO, EMINENTISS. ELECTORIS MOGVNTINI ALIORVMQVE SERENISS. S. R. I. PRINCIPVM CONSILIARIO INTIMO, INCLYTAE ET LIBERAE S. R. I. REIP. NORIMBERGENSIS DVVMVIRO PRIMARIO, CASTRI IMPERIALIS PRAETORI, NEC NON XENODOCHII AD SPIR. S. COENOBIIQVE AD D. CATHAR. PRAEFECTO SVMMO.

DN. GVSTAVO GEORGIO TEZEL A KIRCHENSITTENBACH IN VORRA ET ARTELSHOFEN, S. CAES. MAIEST. ACTVALI CONSILIARIO, INCLYTAE ET LIBERAE S. R. I. REIP. NORIMBERG. DVVMVIRO, VTRIVSQVE MONASTERII D. CLARAE ET PILLENREVTH RRAEFECTO SVMMO.

DN. GEORGIO CHRISTOPHORO KRESS A KRESSENSTEIN IN KRAFFTSHOF ET RETZELSDORF, S. CAES. MAIEST. ACTVALI CONSILIARIO, INCLYTAE ET LIBERAE S. R. I. REIP. NORIMBERG. TRIVMVIRO, RERVMQVE PROVINCIALIVM PRAEFECTO PRIMARIO.

DN. IOANNI CHRISTOPHORO DE IMHOF IN MERLACH ET STEPHANSMVHLEN, EMINENTISS. ELECTORIS MOGVNTINI ET EPISCOPI BAMBERGENSIS ITEMQ. SERENISS. PRINCIPIS MAGN. DVC. HETRVR. CONSILIARIO INTIMO, INCLYTAE AC LIBERAE S. R. I. REIP. NORIMBERG. SEPTEMVIRO, CVRIAE TVTELARIS ET CANCELLAR. PRAESIDI, ECCLESIARVM EPHORO, ACADEMIAE ALTORF. ET SCHOLARVM NORIMBERG. CVRATORI PRIMARIO, NEC NON XENODOCHIO D. MARTHAE PRAEFECTO.

DN. CAROLO BENEDICTO GEVDER AB ET IN HEROLDSBERG, STEIN ET VNTERSDORF, LAVDATISS. REIP. PATRIAE SEPTEMVIRO, REI MILITARIS PRIMARIO ITEMQVE ORPHANOTROPHEI PRAEFECTO.

DN. CHRISTOPHORO GOTTLIEB VOLCKAMER A KIRCHENSITTENBACH, SEPTEMVIRO ET AEDILI.

DN. IOANNI SIGISMVNDO PFINZING AB ET IN HENFENFELD, SEPTEMVIRO, AC RERVM PROVINCIALIVM PRAEFECTO, NEC NON PFINZINGIANAE AD PIAS CAVSAS DONATIONIS ADMINISTRATORI.

DN. HIERONYMO GVILIELMO EBNER AB ESCHENBACH IN ERLASTEGEN ET GVTTENBVRG, SENATORI CONSVLARI ET CANCELLARIAE PRAEFECTO, NEC NON ACADEMIAE ALTORF. CVRATORI ET SCHOLARCHAE, COLLEGII ITEM MEDICI NORIMB. AC GERONTOTROPHII MENTELIANI PRAEFECTO.

DN. IACOBO SIGISMVNDO PFINZING AB HENFENFELD, SENATORI CONSVLARI, ACADEMIAE ALTORF. CVRATORI ET SCHOLARCHAE, NEC NON GERONTOTROPHII LANDAVERIANI PRAEFECTO.

DN. IOANNI HIERONYMO LOEFFELHOLZ A KOLBERG IN GIBIZENHOF, SENATORI CONSVLARI, ACADEMIAE ALTORF. CVRATORI ET SCHOLARCHAE.

PATRIBVS PROCERIBVSQVE PATRIAE
MERITORVM MAGNITVDINE GRAVISSIMIS,

DOMINIS AC MAECENATIBVS MEIS GRATIOSISSIMIS
DEMISSO ANIMI CVLTV ET OBSEQVIO VENERANDIS

S.

PER-

PERILLVSTRES, GENEROSISSIMI, PRV-DENTISSIMIQVE DOMINI,
PATRES PROCERESQVE PATRIAE AC MAECE-NATES GRATIOSISSIMI.

LVbens equidem agnoſo, leuidenſe munuſculum, quod VOBIS, DOMINI, offerre iam ſuſtineo, uix dignum eſſe, cui ſplendidiſſima inſcriberentur NOMINA VESTRA, utpote quod humilem ac uulgo parum aeſtimatam materiam, rem ſcilicet hortenſem, tractat: Quodſi tamen conſidero, quanta benignitate plerique VESTRVM, qui partim antehac *Muſarum Altorfinarum tutela* glorioſe functi eſtis, partim adhuc fungimini, *Floram* quoque *noſtram* eiusque commoda reſpexerint, ad unum autem omnes eidem prolixe faueatis, ſpem firmam concipio, fore, ut diſplicitura neutiquam VOBIS ſit illius, quam nunc exhibeo, hiſtoria. Incitauit me exemplo ſuo b. D. *Maur. Hoffmannus*, qui Florae Altorfinae delicias ſuas, hortenſes pariter ac ſilueſtres, non dubitauit dedicare ANTECESSORIBVS VESTRIS, in eodem munerum ordinumque faſtigio conſtitutis, gratioſe admodum ab ipſis acceptas. Patiamini igitur,

MAECENATES OPTIMI, ut VESTRO ſub praeſidio in publicum procedat hoc tenue opuſculum, quod poſt Diuinam prouidentiam, VESTRAS inprimis et MAIORVM VESTRORVM benigniſſimas curas, in alterum iam ſeculum *Florae noſtrae* adhibitas, pio ſane zelo depraedicat. Fieri autem non poterit, quin hac etiam ratione particula quaedam meritiſſimarum laudum VESTRARVM per orbem literatum longius exitura ſit. Ego uero, ſi quidem uires uoluntati reſponderent, *Florae* nomine, tot meritis VESTRIS trophaea grato animo ſtatuerem, quot arbores idoneas alit hortus ille, cui VESTRIS auſpiciis in tertium iam luſtrum praeſideo. DEVS VOS ſeruet, DOMINI ET MAECENATES GRATIOSI. Dab. ex aedibus Collegii Academici, III Kalend. Mai. A. R. S. cIↄIↄCCXXVII.

PERILLVSTRIVM AC GENEROSISSIMORVM NOMINVM VESTRORVM

cultor obſeruantiſſimus

Io. Iac. Baierus.

LECTO-

LECTORI BENEVOLO
S.

Q*Vae cauſſae me impulerint*, *ut* praeſens opuſculum *congererem typiſque excudendum traderem, malo equidem, ut ex eiusdem lectione potius, quam ex hac praefatione intelligas. Eſt tamen nonnihil, quod praemonendum Tibique excuſandum arbitror: Nimirum, quod* hiſtoriae horti noſtri *nullum addiderim* indicem plantarum, *quae hodie in illo naſcuntur, et propagantur; quum ab ultima* Hoff-

manniani Catalogi, eiusque appendicum *editione, haud exigua, ſine dubio, ſtirpium facta ſit acceſſio, cuius utique requiri uidebatur aliquis* elenchus. *Talem uero ſeorſim iam exhibere tanto minus oportunum reputaui, quanto magis praeuidi, neceſſariam fore* integri nouique plantarum indicis compoſitionem, *poſteaquam priorum exemplarium magna penuria eſſe coepit. Hanc equidem ſupplere hactenus quodammodo potuit* Flora Norimbergenſis Volckameriana, *permanente nihilominus deſiderio*, renouati et auctioris catalogi, *ex quo ſtudioſi rei herbariae proprium Florae noſtrae apparatum cognoſcere, ac ſibi familiarem reddere poſſent. Huiusmodi ſane quam utilis nec perperam deſiderati* plantarum noſtratium indicis *elaborationem haud nuper meditatus, DEOque uitam mihi et ſanitatem largiente effecturus aliquando ſum, in unum redigendo ordinem ac uolumen, tam ſponte ſua creſcentes apud nos, quam peregrinas cultasque in horto ſtirpes, quarum nomina, in diuerſis tribus aut quatuor catalogis non citra moleſtiam hactenus euolui debuerunt. Et de* ſylueſtrium *quidem* plantarum *conquiſitione hoc minus laborandum mihi erit, quod uix ulla ſpecies induſtriam*

duſtriam et oculatas manus b. Mauritii Hoffmanni *potuerit effugere, quin in* deliciis Florae *ſuae* ſylueſtris *non annotauerit; ut iſte catalogus, ſiue copiam, ſiue accurationem conſideres, paucos habeat pares, nedum praeſtantiores, idem agnoſcentibus Botanicis egregiis*, Jo. Raio, *et* G. Ch. Schelhammero, *quorum teſtimonia hanc in rem infra expoſui. Maior autem fortaſſe, tum emendandi, tum locupletandi neceſſitas emerget, circa* peregrinarum *recognitionem, non ſolum quoad amplificationem numeri, uerum et delectum nominum atque ſynonymorum, quem in* deliciis hortenſibus Florae Altorfinae *haud immerito paſſim deſideraueris. Facile tamen praeſagit animus, occupationes non modo ordinarias, uerum etiam quae praeter has ſaepe ſubito incidere ſolent, moram aliquam interpoſituras negotio perficiendo. Interea praefari haec uolui, ut de bona intentione mea, ſecundum iſtam muneris partem inſeruiendi ſtudioſae iuuentuti, aliquo modo conſtaret. Ceterum ſicuti ex plerisque ſcriptis, in hunc faſciculum collectis, haud difficulter apparet, quod praecipuam occaſionem dederit iucunda recordatio traducti feliciter* PRIMI SECVLI *a*

 ſuis

ſuis initiis, HORTI NOSTRI, *ita non ingratum fore L. B. ſpero, ſi paucis hic ediſſeram, qua ratione, et quibus ceremoniis* SECVLARE FESTVM *illud a nobis celebratum fuerit. Cum nempe primum conſtituiſſem edere publicum aliquod ſignum gaudii, ex recordatione illa concepti, propoſitum hoc noſtrae* Philiatrorum Societati, *eum praecipue in finem aperui, ut conferrent modicum pecuniae, ad ſumptus in feſtiuitatem faciendos. Huic rogationi ut illi annuerunt lubenter, approbantibus etiam aliis quibusdam honeſtis Viris, decreta eſt panegyris in XVII. Cal. Iun. anni praeteriti. Affixo pridie ad publicam tabulam*, de hortis Germaniae Botanico-Medicis celebrioribus Programmate, *et facta decenter inuitatione, comparuerunt* Magnificus Academiae Rector, *et ſingulorum Ordinum* Spectabiles Decani, *omnes induti nouis ſplendidisque togis ſuis*, Profeſſores *item reliqui* Excellentiſſimi, *uix unico deſiderato, priuati denique* Doctores *et* Magiſtri, *ac ciues Academiae complures. Ab auditorio Theologico mox itum eſt in Welſerianum, nouis nitidisque periſtromatibus et aulaeis eleganter exornatum. Ibi multitudo, concentu*

tympa-

tympanorum atque tubarum excepta, ſuis quique ſedibus locati, priorem Odae, *congruenter compoſitae* partem, *a ſymphoniacis recitatam, hinc* Orationem de Origine, Progreſſu et fatis Horti Med. Acad. Altorf. *attente et humaniter audiuerunt. Deinceps* altera Carminis parte, *itidem decantata, congratulationibus mutuisque ſalutationibus rite peractis, domum quisque ſuam reuerſus eſt. Ad meridiem inſtitutum fuit in ipſo horti Med. hibernaculo, ad id conuenienter praeparato, frugale conuiuium, cui* Rector Magnificus *et* Profeſſores *quidam, comiter inuitati, praeſentes adeſſe, et hilaritatis Botanicae participes fieri non dedignati ſunt; excitatis ad licitam laetitiam, per inſtrumenta muſica non minus quam ſermones (ut par erat) humanos iucundosque, cunctorum animis; producto ſic pacate et hilariter in ſeram noctem ſympoſio. Habes iam,* LECTOR BENEVOLE, *totam feſtiuitatis, quam nos tunc peregimus fabulam, ex qua hoc ſaltem, pro bonitate Tua, colliges, nos, uti ceterorum, huic* Almae ſtudiorum Matri *diuinitus exhibitorum beneficiorum, ſic illius ſeorſim, quod ad* HORTI, *tot bonarum mentium eruditioni et recreationi, ab integro iam ſeculo commodantis,*

dantis, felicem CONSERVATIONEM *attinet, noluiſſe immemores eſſe. Antequam TE dimittam,* LECTOR BENEVOLE, *admonitum uelim erroris in programmate pag. 7. commiſſi, dum falſa cuiusdam narratione inductus retuli,* hortum medicum Acad. Helmeſtad. liberalitate D. Gackenholz comparatum eſſe: *Ex huius enim celeb. Viri Botanico progymnaſmate Anno* cIↃ IↃ CC VI. *edito (in quod ſero, ſane fortuitu incidi) plane conſtat,* a Sereniſſimorum iſtius Academiae Nutritorum munificentia impetratum eſſe fundum horto idoneum: *De Gackenholzianis autem aedibus puto me nihil a uero alienum enarraſſe. Dabis itaque iſti errori ueniam, et amplius probabis humanitatem Tuam, correctione* mendorum typographicorum, *ſi quae forſan deprehenderis; cuiusmodi ſunt pag. 27. lin. 19. differentia, leg.* differentiae, *pag. 31. lin. 4. optimum, leg.* opimum. *Bene Vale!*

I.

DE

HORTIS GERMANIAE BOTANICO-MEDICIS CELEBRIORIBVS

PROLVSIO

QVA

HORTI ACADEM. ALTORF.

PRIMVM SAECVLARE FESTVM

ORATIONE SOLENNI

CELEBRANDVM

SIGNIFICAT

IO. IAC. BAIERVS D.

ET PROFESSOR MED. PRIMARIVS

ILLIVSQVE HORTI PRAEFECTVS.

EA ſemper fuit HORTORVM, in hunc usque diem, apud omnes bene moratas gentes exiſtimatio, quam nemo argumentis idoneis augere aut minuere facile ſuſtinuerit. Quare nec ego auſim, poſt tot praeclara tot autorum opera, *de re hortenſi*, quicquam in commendationem eius afferre, qui hoc unice nunc ago, ut GERMANIAE ſaltem, patriae noſtrae, HORTORVM, *medicatis ſtirpibus propagandis dicatorum*, perbreuem commemorationem inſtituam. Neque uero iſtorum omnium rationem in praeſenti habebo, ſed eos duntaxat indicabo, *qui prae multis aliis famam adepti*, *publicisque litterarum monumentis celebrati ſunt.* Qua quidem recenſione hoc inprimis edocere conabor, ut appareat, quomodo in iſta etiam parte utilium mortalibus ſcientiarum, neutiquam defuerit *Germanorum benefica induſtria.* Vnde uero iuſtius incipiam dicere, quam de ſummis S. R. I. MODERATORIBVS, AVSTRIACAE DOMVS, ad populorum ſalutem diuinitus datae et conſervatae, *maximis Heroibus?* Horum ex ordine FRIDERICVS III.

teſte

teſte *Io. Cuſpiniano*, (*a*) hortulis plurimum oblectatus fuit, herbarumque cognitionem ſummam habuit, ut medicos ſuae aetatis facile ſuperaret omnes in fruticum notitia; quam eruditionem ſine dubio non tam e librorum lectione, quam curioſa obſeruatione et αὐτοψία ſtirpium conſecutus fuit optimus Imperator, *Octauii Auguſti Caeſaris* exemplo forſitan incitatus, quem memorant hiſtorici, *crebro diuertiſſe ad hortos Maecenatis elegantiſſimos.* Illius autem abnepos digniſſimus, et ipſe *Caeſar Aug.* MAXIMILIANVS II, magnis ſumptibus e diuerſis terrarum orbis regionibus rariſſima et ſelectiſſima ſimplicia conquirere, et *hortum* de conſilio praecipui tunc botanici, *Caroli Cluſii*, inſtruere iuſſit (*b*). Quod Diui Parentis ſui laudatiſſimum inſtitutum filius et ſucceſſor in Imperio, RVDOLPHVS II, diligenter tenuiſſe ac perfeciſſe apparet, fidem faciente inprimis *Emanuele Schwertio*, Belga, qui ſplendidum ampliſſimumque florilegium ſuum auctoritati et munificentiae tanti *Caeſaris* deberi gratus ipſemet profitetur (*c*). Taceo, quod et *Cluſius* et *Dodonaeus* haud exiguam plantarum rariorum in ſuis hiſtoriis recenſitarum, partem *hortis Caeſareis* acceptam referant. Maximorum illorum *Imperatorum* exempla ſecuti complures *S. R. I. Proceres*, neutiquam indignum maieſtate ſua exiſtimarunt, interdum demittere ſe ad iucundiſſimum rei herbariae ſtudium, huiusque cauſa *hortos* adornare, quouis plantarum genere refertos, ut non ſolum ſibimet ipſis compararent peramoena ſpectacula, ſed et ut medici ac ſubditi

(*a*) in vita FRIDERICI III. Conf. *Hadr. Spigelii* praef. Iſag. in rem herbariam.
(*b*) *Ioach. Camerar.* in praefat. horti Med. fol. 4.
(*c*) in dedicatione iſtius florilegii A. CIϽ IϽCXII. editi.

eorum haberent, quod curioſe ſcrutarentur, et in uſum ualetudinis humanae conuerterent. Huiusmodi hortos, ante centum et plures iam annos aluiſſe conſtat, *Sereniſſimos Landgrauios Haſſiae*, VVILHELMVM et PHILIPPVM, quorum ille *Ioachimum Camerarium*, Norib. Med. primarium (*d*), hic *Ludouicum Iungermannum* noſtrum (*e*), dignos praedicatores inuenerunt. Vix autem quisquam inter *Proceres Germaniae* maiorem magisque perennem gloriam acquiſiuit *horto* liberaliter inſtructo, quam *Reuerendiſſimus* olim *Princeps Epiſcopus Eyſtettenſis*, CONRADVS A GEMMINGEN, qui minime contentus ampliſſimo ac pretioſo ſtirpium omnis generis, praeſertim exoticarum, apparatu, eundem multis impenſis, per imagines aere perquam eleganter expreſſas, opere ſplendidiſſimo, et plane incomparabili (*f*), perpetuis φιλοβοτάνων utilitatibus accommodauit, eoque ipſo immortalem ſe hortumque ſuum reddidit. Eſſet in procliui enumerare plures *Germanorum Principum hortos* celebres, niſi uererer, quod obiici mihi poſſet, eiusmodi *Magnatum uiridaria* non tam ad *ſtirpium, medicis uirtutibus pollentium*, propagationem, quam ad delicias et pompam pertinere, uti ſane in confeſſo eſt, tot artificioſe compoſita ambulacra, tot mirifice ſalientes, aut ab alto decidentes cum ſtrepitu aquas, ſiue cataractas, uiuaria denique et inprimis aedificiorum et ſtatuarum ornamenta, uoluptati potius, quam ualetudini mortalium inſervire: Quatenus tamen ſimul etiam *medicinales*, ipſas-

(*d*) l. c. fol. 5.

(*e*) in praef. catal. Plant. hort. Med. Altorf.

(*f*) quod prodiit primum Norimbergae A. cIↄ Iↄ c xii. charta auguſta, recuſum A. XL. et nuper iterum Eyſtadii, citra notabilem (quod ſane dolendum) emendationem, nedum acceſſionem.

ipſasque rariores, *plantas* inſigni numero ſuſtentant iidem *horti*, a commentatione praeſenti penitus excludi non debent. Hoc igitur nomine non poſſum non laudare HORTVM HESSENSEM, auſpiciis *inclyti Brunſuic. et Luneburg. Ducis*, HENRICI IVLII, extructum, multisque ac raris ſtirpibus exornatum, quarum nomenclatorem exhibuit, ac totius horti deſcriptionem dedit ipſe hortulanus, *Io. Royerus* (g). ELECTORALEM BRANDENBVRGICAM, iisdem hortenſibus diuitiis abundantem *Floram* concelebrarunt *Potentiſſimorum illius Domus Heroum* medici, *Io. Sigism. Elsholtius* (h), ac *Thomas Pancovius* (i), uterque ſuis orbi litterario ſat cognitis operibus. Omitto plura ejusdem dignitatis *botanica Procerum Germaniae ſpecimina*, et progredior ad HOMINVM PRIVATORVM *nationis noſtrae luculenta in rem medico-hortenſem merita*, pari breuitate percenſenda; quamuis etiam ex his non niſi perpauca exempla ſtrictim attingere nunc liceat. Neminem uero ſine iniuria antetulerim CONRADO GESNERO, ad prouehendam rem herbariam, ſicut ad uniuerſam naturalem hiſtoriam, nato plane uiro, qui non ſolum ipſe, pro mediocri admodum ſtatu facultatum ſuarum, *duos hortos Tiguri coluit*, uerum etiam ſingulari tractatu aliorum ſuo tempore *celebrium per Germaniam hortorum* deſignationem tradidit, pluresque nominatim indicauit (l). Amicus intimus *Geſneri* fuit IOACH. CAMERARIVS ille, quem ſupra nominaui, qui et ipſe per multos annos *hortum ſuburbanum Noribergae* magna diligentia excoluit, et

A 3 tam

(g) curis ſecundis, Brunſuigae, A. cIↃ IↃ c LI. in 4. cum fig. aen.
(h) in Flora Marchica, et Horticultura,
(i) in praef. herbarii ſui.
(l) in append. ad *Valer. Cordi* Annotat, in *Dioſcoridem*.

tam inquilinis quam exoticis plantis rarioribus auctiorem reddidit, eiusdemque luculentam deſcriptionem diuulgauit (*m*), tanto quidem apparatu, ut nullus eo tempore *hortus medicus* comparari cum eo queat. Ipſum uero decus illud, iniquitate temporis pridem deletum, inſtar phoenicis, poſt integrum quaſi ſeculum inſtaurauit, quin et multo clarius ſplendidiusque reduxit ὁ βοτανικώτατος D. VOLCKAMERVS noſter, teſtificante hoc ſatis *Flora* eius *Norimbergenſi* locupletiſſima (*n*). Caeterum *Vratislauiae* circa idem tempus, quo Camerarianus floruit, hortum quoque coluit rarioribus plantis conſitum, et carmine celebrauit LAVRENTIVS SCHOLZIVS *a Roſenau*, adiuncto catalogo botanico (*o*). *Roſtochii* ſuis pariter ſumptibus hortum inſtruxit PETRVS LAVREMBERGIVS, quem ipſe iniuria belli uaſtatum deplorauit in praefatione *horticulturae ſuae*. Taceo plures alios a uariis medicis *priuatim adornatos ejusmodi hortos*, nempe IO. OBERNDORFFERI, qui olim *Ratisbonae* uiguit (*p*), tum etiam ARNOLDI GILLENII Medici Caſſellani hortum in octo claſſes diviſum (*q*), et illos inprimis antiquiores, quos l. c. *Geſnerus* recenſuit. Noſtra autem memoria tres inſignes in *Academia Helmeſtadienſi* Medicinae Profeſſores, ſucceſſione quadam, *domeſticos* ſibi *hortos* inſtruxerunt, ut in defectu publici conſulerent botanophilorum eruditioni. Fuerunt illi nominatim GVN-

(*m*) titulo Horti Medici et Philoſophici, Francof. ad Moen. A. cIↄ Iↄ LXXXVIII. in 4.

(*n*) primo huius ſeculi anno edita.

(*o*) A. cIↄ Iↄ LXXXVII. in 4.

(*p*) cuius deſcriptio edita eſt Ratisbonae A. cIↄ Iↄ CXXI. in 8.

(*q*) edito catalogo A. cIↄ Iↄ CXXXII. in 4.

GVNTHERVS CHRISTOPH. SCHELHAMMERVS (*r*), IO. ANDR. STISSERVS (*s*), A. C. GAKENHOLZ, qui poſtremus, laude digniſſimo liberalitatis exemplo, ſuum hortum *ad uſus publicos*, aedesque ſuas botanico Profeſſori habitandas legauit, ut bono huic uiro acceptum referat *alma Iulia*, quod tandem gaudere potuerit publico Florae domicilio. Et ſane manifeſtum eſt, uix ullos *hortos* utilius inſeruire cognitioni ſtirpium, quam *qui coluntur in Academiis.* De his enim, ob frequentem ſtudioſorum concurſum, et idoneorum Doctorum praeſentiam, praeſumere licebit optimam in re herbaria proficiendi commoditatem, dummodo non deficiat Magiſtratuum munificentia; qua quidem largiſſime fruuntur *Italorum*, *Gallorum*, *Belgarum horti Academici*, ut propterea noſtram concitare poſſint inuidiam, niſi ab hoc uitio natura eſſemus alieniores. Eſſemus autem in nosmetipſos injurioſi, niſi agnoſcere vellemus, quam minime careat *Germania* HORTIS ACADEMICIS. Et LIPSIAE quidem iam inde a ſesquiſeculo talismodi honor *Florae* fuit habitus, operam ei nauantibus in ordine Praefectis clariſſimis, quorum aetate poſtremi, at meritis primi fuerunt *Leon. Vrſinus*, Norimbergenſis, *Paulus Ammanus* (*t*), *Aug. Quir. Riuinus.* GIESSENSIS *Florae* Sator et

(*r*) teſte catalogo hortuli ſui domeſtici, A. cIↃIↃ c LXXXIII. in 4.

(*s*) vid. Horti Med. Helmeſtad. catalogus, A. cIↃIↃ c XCIX. in 8.

(*t*) cuius ſupellex botanica, ſeu enumeratio Plantarum, quæ in Horto Medico Acad. Lipſ. et aliis circa urbem locis progerminare ſolent, prodiit Lipſiæ A. cIↃIↃ c LXXVII. in 8.

tor et Educator extitit *Ludouicus Iungermannus*, deinde noſter factus, qui cum illam, quaſi modo genitam ſuam filiam, turbato bello Academia, deſerere (*u*) coactus eſſet, exoptatum FLORAE NOSTRAE conditorem ſe praebuit, cujus beneficii & auſpicatorum progreſſuum, grata mente recolendorum cauſa, praeſentem potiſſimum ſuſcepi narrationem. Ceterum inter reliquas *Germaniae Academias*, quibus ab illo tempore *horti medici* apparatu proſpectum fuit, nulli ſecunda eſt IENENSIS, patria mea dulciſſima, primam hortenſis Florae curam gerente incomparabili *Rolfincio*, qui ſucceſſores habuit neutiquam indignos, ab ipſomet laudatos partim Lib. II. de Vegetabilibus (*x*). Obſcuriorem paulo VVITTEBERGENSIS *Florae* originem et progreſſum luculenta inſtauratione, et noui prouentus iterata deſignatione haud ita pridem expiauit celeberrimus *D. Io. Henricus Heucherus* (*y*). Taceo ARGENTINENSEM *hortum botanicum*, ante plura iam luſtra (z) edito catalogo celebratum ab inſigni medico Profeſſore *Marco Mappo*. HERBIPOLENSEM uero nuper adoleſcentem *Floram* eo minus praetermittere poſſum ſilentio, quo maiora de ſe ipſa promittit,

(*u*) relicto cornucopiae Florae Gieſſenſis, ſpontanearum prouentu ſtirpium cum Flora Altorfienſi amice et amoene conſpirantis, edito A. cIↃ IↃ CXXIV.

(*x*) confer. *Io. Theod. Schenckii* epiſtolam de ſtudii botanici Ienenſis initio, progreſſu et Statu, praemiſſam Catalogo Plant. Horti Med. Ienenſis, A. cIↃ IↃ CLIX. in 12.

(*y*) Ann. huius Seculi XI. et XIII.

(*z*) Anno ſcilicet cIↃ IↃ CXCI. in 12.

promittit, et quo faciliorem noſtra ſenſit hactenus in communicandis rariorum plantarum ſeminibus, liberali manu Excellentiſſimi Praefecti ſui *D. Beringeri.* Ad illius exemplum fortaſſe propediem caput extollet INGOLSTADIENSIS *Flora*, curante gratioſo ibidem Medicorum Collegio, nobisque inprimis amiciſſimo *D. Moraſchio*, Profeſſore primario: Ac prodiit iam in publicum Sciagraphia ſplendida, ſecundum quam ubi hortus reapſe perfectus comparuerit, multis aliis anteferri merebitur. Optandum interea eſt, ut *reliquis etiam Germaniae Academiis* eadem obtingat felicitas impetrandi atque exornandi *hortos medicos*, aut quos forte quondam poſſederunt, recuperandi et inſtaurandi (*aa*), ne ſtudioſa rei herbariae juuentus neceſſe habeat ſumptuoſas illius cauſa peregrinationes ſuſcipere, ſed paſſim in ſuae *patriae uiridariis*, excultas cumulate intueri et cognitas ſibi reddere queat, *medicinae praeſertim utiles plantas.* Ego uero nunc, mearum rerum ſatagens, ad hoc negotium declarandum feſtino, quod occaſionem dedit productae hactenus praefationi. Nempe in animum induxi, cum HORTVS NOSTER ACADEMICVS, hoc anno, PRIMVM ab origine SECVLVM, integra fortuna et fama compleuerit, huius felicitatis et eiusdem aucto-

 rum

(*aa*) quod votum fortaſſe competit ſeorſim in Academiam *Heidelbergenſem*, cuius *horti* neophyti A. cIↃ IↃ CLXXXVII. deſignationem aliquam exhibuit *Georg. Francus*, in Programmate, *Ambarualia Heidelbergenſia* inſcripto, *Florae* ſuae *Francicae* editioni tertiae annexo.

rum ſolemnem quampiam recordationem habere, et monimentum aliquod ſtatuere, quod B. C. D. praeſtare conabor *die craſtino Iouis*, ORATIVNCVLA *publice recitanda*, qua *hiſtoriam et fata hortenſis Florae noſtrae*, quantum fieri poterit, perſpicue breuiterque expoſiturus ſum. Ad illam igitur, hora ante meridiem IX. in auditorio Welſeriano, benevole audiendam

MAGNIFICVM ACADEMIAE DN. RECTOREM,

GENEROSISSIMVM OPPIDI AGRIQVE ALTORFINI DN. PRAEFECTVM,

EXCELLENTISSIMOS CELEBERRIMOSQVE OMNIVM FACVLTATVM DNN. PROFESSORES,

RELIQVOS ITEM CIVES ACADEMICOS GENERE VIRTVTIBVS ET DOCTRINA FLORENTISSIMOS,

ea, qua par eſt, obſeruantia ac humanitate inuito.

P. P. D. XV. MAII A. R. S. cIↃIↃCCXXVI.

ORA-

II.

ORATIO
DE
ORIGINE PROGRESSV ET FATIS
HORTI MEDICI
ACADEM. ALTORF.
HABITA
IN SOLENNI PANEGYRI
A
IO. IACOBO BAIERO.

XVII. Kal. Iun. A. S. R. cIↃIↃCCXXVI.

MAGNIFICE VNIVERSITATIS RECTOR,
GENEROSISSIME OPPIDI AGRIQVE ALTORFINI PRAEFECTE,
EXCELLENTISSIMI CELEBERRIMIQVE OMNIVM FACVLTATVM PROFESSORES,
TVQVE, HOSPITVM CIVIVMQVE ACADEMICORVM ORNATISSIMA CORONA,
AVDITORES OMNIVM ORDINVM HONORATISSIMI!

INter ea, quae mihi propitia fortuna euenisſe recordor, haud infimum reputo, quod in id Academiae tempus inciderim, quo ante triennium hocce primis illius *ſacris ſecularibus* non ſolum intereſſe, verum etiam, *Rectoris* munere tunc fungens,

fungens, quodam̃odo praeeſſe potuerim. Quidni enim mihi liceat gaudere tam benigno fato, cui ſimile in praecipua parte felicitatis ſuae olim poſuit (*) *Chriſtophorus Neander*, in Academia Viadrina Profeſſor Philoſophiae clariſſimus? Nimirum ita ſemper exiſtimaui, ea prae caeteris magnifacienda eſſe commoda, quae tametſi ad publicum commune ſpectent potiſſimum, attamen priuatam boni viri delectationem et uſuram non excludant. Caeterum iſta communis Academicae ſolennitatis praeteritae recordatio, ac veluti ruminatio, alium in me appetitum excitauit, ut *conſummato iam uno a primordiis* HORTI *noſtri* MEDICI *ſeculo*, qualemcunque huius celebrationem publicam inſtituerem. Licet enim priuatum aliquod negotium moliri forte videar; Veſtram tamen, PATRES atque CIVES, obteſtor fidem, numnam priuata dici debeat laetitia, quae ex alicuius rei ad utilitatem hominum complurium pertinentis aequa aeſtimatione naſcitur? Atqui *hortus noſter* publicus eſt, publica eius commoditas, publicum denique oblectamentum. Et quamuis Medicae Artis Studioſorum in

 gratiam

(*) Vid. I. C. *Becmanni* notit. Vniuerſit. Francofurt. p. 261.

gratiam praecipue inſtructus ille ſit, paucos tamen veſtrum, AVDITORES optimi, fore arbitror, qui non utilitatem quampiam, aut certe uoluptatem inde ſe interdum percepiſſe ultro confiteantur. Quare nemo mihi uertat uitio, quod gaudium, ex illius incolumitate adhuc ſtabili enatum, non modo publice declarare, ſed et alios eiusdem participes facere adnitar. Et de ueſtro quidem A. O. Ō. H. beneuolo conſenſu tanto minus ambigere poſſum, quanto magis de hoc mihi perſuadet honorifica praeſentia veſtra et frequens numerus. Ego uero haud exigua ſolicitudine ſum affectus, quando mecum ipſe cogitaui, quanam ratione poſſem efficere, ut Vos acceſſiſſe huc, et me diſſerentem audiuiſſe non poeniteret? Concluſi tandem, minime ingratum Vobis, nec a praeſenti panegyri alienum fore, ſi plane quidem ſimplicibus uerbis *uniuerſam horti noſtri Academici hiſtoriam* adumbrarem, et hac recenſione amplius excitarem animos ueſtros, ut decernatis, operae pretium me facere, dum iſtud communis commodi ſpecimen ſolenni quodam modo depraedicare geſtio. Etenim, *Seneca* (*) dictante,

(*) Lib. IIII. de benef.

dictante, *nullum beneficium eſt tam anguſtum, quod non extendat bonus interpres.*

Quamdiu *Palaeocome* noſtra Gymnaſii ſaltem titulum nomenque geſſit, fortaſſe parum de *horto publico* hic inſtruendo laboratum fuit; tametſi antiqua Medicae Facultatis ſtatuta herbarum quoque cognitionem inter exercitationes Profeſſorum retulerint. Veroſimile autem eſt, ſylueſtrium duntaxat et ſponte ſua naſcentium plantarum (cuiusmodi quidem abundat ager Altorffinus) habitam tunc rationem, atque adeo non minus imperfectum quam difficile ſtudium illud fuiſſe. Et quamuis ineunte iam ſeculo decimo ſeptimo LVDOVICVS IVNGERMANNVS, rei herbariae peritiſſimus, cum aliquandiu hic ſtudiorum cauſa commoraretur, ſtirpium quae creſcunt in uicinia noſtra indicem conſcripſerit, poſt annos aliquot (*) a CASPARO HOFFMANNO editum, neque ſic tamen ſatisfactum erat Botanophilis, exoticarum quoque plantarum culturam copiamque requirentibus. Quare is, quem modo nominaui, incomparabilis Vir, CASPAR HOFFMANNVS, eiusdemque Collega GEORGIVS

NOESLE-

(*) A. cIↃIↃcxv. in 4.

NOESLERVS omnem moverunt lapidem, ut ab ILLVSTRIBVS ACADEMIAE CVRATORIBVS impetrarent deſiderati tamdiu horti medici acceſſionem. Haec facta demum eſt, poſteaquam laudatus IVNGERMANNVS ad Botanicam Anatomicamque Profeſſionem euocatus, opportune aduenit ſub finem anni vigeſimi quinti ſuperioris ſeculi. Is igitur proxime ſubſecuti veris tempore, felicibus auſpiciis, *hortum noſtrum* excolere primus coepit; quemadmodum *Gieſſenſibus* paulo antea ſimile praeſtiterat officium, exemplo perquam raro, niſi plane inaudito, quod unus idemque uir, tam breui temporis interuallo, eandem in duabus Academiis utiliſſimam rem fundauerit. Amplius autem admirari decet INCLYTAE NORIMBERGENSIS REIP. PROCERVM PERILLVSTRIVM animoſam in bonas Artes ac ſcientias liberalitatem, qui nil ueriti praeſentia tunc ingraueſcentis belli pericula temporumque difficultates, magno ſumptu, *Scholam* hactenus ſuam, ad ſtudiorum *Vniuerſitatis* altiorem gradum extulerunt: Vt propterea non habeat *illuſtris Academia Fridericiana*, quod ſola glorietur, etiam nummis expreſſo elogio, *fundatam ſe eſſe medio bello!* Idem

enim

enim hoc noſtra de ſe multo prius, eoque magis euidenter praedicare poterat, quo magis conſtat ex hiſtoria illorum temporum, quam prope huic oppido tunc imminuerit Martis furor, et quam ſaepe grauiterque turbauerit Muſas noſtras non unus *Hannibal ad portas*; cuiusmodi periculis tam praeſentibus expoſita nunquam fuit alma Fridericiana. Caeterum *benigniſſimi noſtrae* ACADEMIAE ALTORES *atque* CVRATORES non ſatis habuerunt condidiſſe ipſam difficillimis temporibus, uerum etiam non minori prudentia quam felicitate conſeruarunt eandem, ac ſubinde nouis ornamentis cumulauerunt, quorum ſane haud poſtremum eſt illud *horti noſtri.* Hunc ergo, curae ſuae commiſſum, IVNGERMANNVS intra paucos annos adeo locupletauit, teſte ſtirpium catalogo bis auctius edito (*), ut inter omnes Germaniae hortos Academicos emineret, famamque apud exteros etiam conſequeretur: Quemadmodum uix inchoati procurationem ſuſcipere, et in eo conſeneſcere optauit magnus ille Polyhiſtor *Ianus Gruterus*, ideoque ad *Caſp. Hoffmannum* literas dedit, ſerii ſui deſiderii interpretes,

(*) primum A. cIɔIɔcxxxv. in 4. deinde A. xlvi. in 8.

pretes, quae extant in epiſtolis Richterianis (*). Sed enim vero ignorabat fortaſſe *Gruterus*, illam ſpartam, ut ornaret *Iungermannus*, praeoccupatam iam fuiſſe: Nec dubium eſt, quin hoc ita euenerit ἀγαθῇ τύχῃ, maiorique horti emolumento. Fieri autem non potuit, ut plane non ſentiret communem illius temporis iniuriam tenella tunc *Flora noſtra*, et in diſcrimen uaſtitatis adduceretur, aut ſaltem incrementi felicioris impedimentum nonnunquam pateretur: quandoquidem, ut propriis illius optimi Viri verbis (**) utar, σύῤῥαξις *illa calamitatum publicarum, quae bellorum fremitu, miſerorum gemitu, et tabe ſtudiorum omnes*

(*) pag. 540. unde placet ipſius *Gruteri* ad *C. Hoffmannum* perſcripta quaedam referre: *Cum ſignificares, inter alias ſcholae ueſtrae acceſſiones, eſſe etiam hortum medicum, eidem illi horto ego me comiter oggerebam pro hortulano, ſi forte inclytus Veſter Senatus mea opera uti cuperet, inopia melioris. Hortulanus, inquam, facultatis eſſe medicae cupiebam, qui ſub uicario uno aut altero uel praeirem, uel praeſcriberem ea, quae ad Horti talis curam, cultum ornatumque ſpectare poſſent. Nonnihil enim profeci in ea arte, certe omnium ſcripta, qui de re ruſtica et botanica unquam prodierunt, diligenter examinaui: neque nullum adhuc extitit herbarium cum figuris, cuius exemplar mihi non comparauerim. — Ergo Gruterus de Bibliothecario Palatino, de hiſtorico Electorali deſcenderet ad hortenſia: cum et Dionyſius e regno ad ſcholam tranſierit. — Praeferrem omnibus Altorfium ueſtrum —. In horto igitur medico ueſtro, mi Hofmanne, experturus eras uim dexteritatemque Gruteri tui. &c.*

(**) in praefat. ad Lector. Catal. Plant. Horti Med. Altorf.

omnes fere Germaniae regiones compleuerat, *etiam noſtrum hortum medicum infeſtare uoluit*, *tantum non pari clade*, *qua Tarquinius ſuperbus iſte capita papauerum uirgulae percuſſione olim excepiſſe traditur.* Eluctata tamen eſt denique cunctas difficultates eas *Altorffina Flora*, et adoleuit proſpere in amplexibus amantiſſimi ſui *Iungermanni*, qui adeo totum illi ſe mancipauerat, ut nullius ſponſae alterius amores unquam appeteret: Saepe uero coelibatum ſibi exprobrantibus comiter reſponderet, *tunc ſe ducturum uxorem*, *quando quis herbam ſibi incognitam oſtenderet.* Tanta erat Viri confidentia, quae perfectam, pro iſto rei herbariae ſtatu, intelligentiam proderet! Aſt enim uero ignoſcite mihi quaeſo, *manes Iungermanniani*, ut per ſeria et iocum vosmet obteſter, quodſi bonus et caſtus ille ſenex redire nunc, et praeſentem Florae conditionem contueri poſſet, annon ultro fateretur, ex compromiſſo ſe obligatum eſſe, ut propter tot nouas plantarum, ab illo tempore inuentas ſpecies, ſibi nunquam antea uiſas, tot duceret uxores, quot forſitan nemo inter libidinoſos Turcas aut Perſas habuit unquam concubinas? Ille interim, ſalua temeritate ſua,

glorioſe traduxit uitam, ultra octogeſimum annum; prope accedens ad felicitatem *Antonii Caſtoris* Romani, quem *Plinius* (*) memorat in deliciis horti ſui ſobrie frugaliterque uiuentem ſuperaſſe annum aetatis centeſimum. Quantus autem ille fuerit, et quantum horto noſtro idem commodauerit, ex eo tam prolixo literarum commercio intelligere licet, quod ipſe cum bene multis ac praeclaris ſuo tempore Viris, praeſertim botanicis habuit; quorum honorificas complures ad eum epiſtolas, manu ſingulorum propria ſcriptas, religioſe aſſeruo; quemadmodum etiam *herbarii*, quod uulgo uocant *uiui*, quae ſuperſunt *rudera*, documentum praebent euidens induſtriae doctrinaeque neutiquam uulgaris Iungermannianae. Caeterum auſpicato accidit, ut primo huic tantopere merito *Florae noſtrae* tutori ſuccederet diſcipulus, et ipſe botanicus inſignis, MAVRITIVS HOFFMANNVS. Hic, velut in gremio eius ſolicite nutritus et educatus, apud Italos confirmatus, tempeſtiue adfuit, ut *Anchiſae*, laboribus et aetate iam *feſſo*, tanquam *uegetus Aeneas* humeros ſubſterneret. Ac primum qui-

(*) Lib. XXV. Cap. II.

quidem, quod is in *hortum* contulit memorabile beneficium, praeter largam rariorum ſtirpium plantationem hoc extitit, quod precibus ſuis tandem permouerit ILLVSTRES ACADEMIAE CVRATORES, ut *hybernaculo* (*) ſpatioſo et commodo proſpicerent conſeruationi *Florae* noſtrae; id quod anno ſuperioris ſeculi quinquageſimo ſexto peractum oſtendit *tabula* uotiua (**), in medio conclaui ſuſpenſa. Poſt aliquot annos acceſſit alterum emolumentum, MAVRITII HOFFMANNI pariter authoritati et uigilantiae debitum, quando uidelicet *hortus parte tertia fundi amplior eſt redditus.* Et de ipſa quidem eius capacitate hoc licet aſſerere, in nulla Germaniae Academia inueniri hortum ſpatioſiorem, ut illum quoq; Lugdunenſem apud Batauos celeberrimum, iſto nomine haud mediocriter ſuperare certum ſit (***). De ſitu eiusdem ſatis opportuno, verſus Orientem

(*) quale iam ſtatim ab horto condito in uotis habuiſſe *Iungermannum*, oſtendit ab ipſo ad Botanophilos ſcripta inuitatio, cuius ἀπογραφὴν licebit infra legere.

(**) cuius inſcriptio integra, cum aliis p. p. exhibebitur.

(***) Latitudo quippe Horti, ab Auſtro uerſus Boream, eſt *pedum* geometricorum, decempeda Rhynlandica menſuratorum, *Ducentûm*: Longitudo, ab ortu ſolis uerſus occaſum, ſuperat latitudinem iſtam pedibus XVI.

ac Meridiem praeſertim patente, clauſo autem aggeribus et moeniis oppidi Septentrionem uerſus; nil attinet uobis dicere, *Auditores honoratiſſimi*, quibus ea omnia plus ſatis perſpecta ſunt. Ipſam uero ſtirpium, qua annuarum, qua perennium, quas hortus per priorem ſeculi partem aluit, haud contemnendam multitudinem aeſtimare licet ex *Deliciis Florae Altorffinae Hoffmannianis* (*), tum ex hoc etiam, quod iuuenes, medicinae apud nos ſtudioſi, non raro intra duos tresue annos totidem plantarum chiliades, non modo addiſcere, ſed et ſingularum ſpecimina in hortos ſiccos ſibi colligere potuerint. Caeterum in MAVRITIO HOFFMANNO inexplebilis erat auiditas locupletandi ſuam Floram, ut nihil antiquius nihilque carius habuerit, et aegritudinum ſuarum, quas ſenectus ipſa morbus attulerat, ſingulare ſolatium ſaepe quaeſiuerit in illius frequenti conſpectu cultuque, nec prius hunc dimiſerit quam uitam ſuam, cum ultra nouem luſtra pulcherrime ornauerit ſpartam ſuam, non modo rei herbariae amplificator, ſed et Anatomici theatri apud nos

(*) quae primum prodierunt A. CIↃIↃCLX. auctiores uero A. LXXVI. ſecuta eſt appendix unius plagulae, A. XCI. in 4.

nos autor feliciſſimus; in eo etiam felicior *Iungermanno*, quod pacata, poſt diuturnum et exitiale bellum, Germania, diutius atque tranquillius excolere potuerit illas pacis artes amoeniſſimas. O fortunatum autem Virum, cui de Succeſſore idoneo, in operibus a ſe laudabiliter inſtitutis atque tractatis, aequali uirtute continuandis, ſecurum eſſe licebat, quando *filium* nactus erat Collegam exoptatiſſimum, IOANNEM MAVRITIVM, ſupra laudes meas poſitum, non minus docendae quam faciendae medicinae prorſus natum, quem et ipſemet ego per annos pluſculos amiciſſimum Collegam expertus ac ueneratus ſum. Hic in beati Parentis ſui locum ſuffectus anno ſeculi ſuperioris nonageſimo octauo, praefecturam horti cum botanica profeſſione alacriter ſuſcepit, cum multo prius alias medicinae partes praeclare ſciteque docuiſſet, ac Chimiam primus omnium in hoc Athenaeo publice profiteri coepiſſet. Quantam uero ipſe *horto* attulerit utilitatem, inprimis intelligi poteſt ex *appendice Catalogi ſtirpium exoticarum*, quae ab ultima huius editione, ad annum praeſentis ſeculi tertium, haud exiguo numero acceſſerunt. Alio praete-

rea

rea nomine inſigniter de *Flora* noſtra meritus eſt laudatiſſimus ille *junior* HOFFMANNVS, et ipſe nunc uenerabilis ſenex, dum nempe GENEROSISSIMIS ACADEMIAE CVRATORIBVS autor ſuaſorque fuit, *ut hybernaculum ab utraque parte in longius duceretur*: cuius quidem amplificationis beneficio effectum eſt, ut non modo plures hybernare iam poſſint plantae, ſed et, quoniam *nouae appendices illae* ſunt paulo editiores, non paucae exoticarum, praeſertim Africanarum ſtirpium, uti ſunt aloes, ficoidis, ſedi ſpecies, quae ſicciorem deſiderant aerem, nunc longe felicius quam antea conſeruari queant, cum antiquius hybernaculum hoc habeat aliquid incommodi, quod ab uno latere altius in terra fundatum, propterea humidius exiſtat. Nullum autem eſt dubium, quin plura percepturus fuiſſet emolumenta hortus noſter a beneuolo affectu illius Excellentiſſimi Viri, niſi ipſum ante duodecim hos annos eripuiſſet Muſis noſtris, totumque ſuum feciſſet *Aula ſereniſſima Onoldina.* Poſt eius igitur diſceſſum (*) ſingulae quas idem ornauit profeſſiones mihi demandatae ſunt, cum ipſa horti praefe-

(*) ineunte anno huius ſeculi XIIII.

praefectura. Ab eo autem tempore tanto maiori ſtudio adminiſtrandam mihi eſſe putaui iſtam prouinciam, quanto facilius perſpexi, talibus Viris me datum ſucceſſorem, quorum quidem illuſtria facta imitari glorioſum, merita uero aſſequi perquam arduum foret. Conatus tamen ſum, pro uirili parte, illud primum efficere, ne quid detrimenti hortus, bene iam conſtitutus, per me caperet, quoniam

Non minor eſt uirtus, quam quaerere parta tueri.

Hoc itaque cum non infeliciter mihi ceſſiſſe animaduerterem, cogitare porro coepi, num etiam aliqua ratione poſſem augere diuitias *Florae noſtrae?* Hunc in finem inuitaui per literas, ad amicum commercium opemque ferendam, aliquot eximios Viros, conſimili fungentes officio, inter quos non ſine magno dolore animi recordor haud ita pridem ſublatum e uiuis Theophraſtum Lipſienſem, celeberrimum illum *Riuinum*, uehementiusque dolerem, niſi me conſolaretur Excellentiſſimorum noſtroque horto prolixe fauentium Botanicorum, *Antonii de Iuſſieu,* Profeſſoris et botanici Regii Pariſienſis, *Io. Bartholo-*

maei Adami Beringeri, Herbipolenſis Archiatri et Profeſſoris primarii, et *Ioannis Boeckleri*, Argentinenſis Philoſophi pariter ac medici Profeſſoris, quos honoris cauſa nomino, tum et aliorum quorundam adhuc ſuperſtitum amicorum humanitas. His praecipue acceptam refero gratus haud pœnitendam *ſtirpium rariorum acceſſionem*, et ſubinde (ut fieri ſolet) pereuntium recuperationem. Spero etiam proxime adfuturos ex Italia terrisque aliis, qui parilem nobis liberalitatem ſint exhibituri. Ad uoluntatem igitur meam quod attinet, Florae locupletandae cauſa, non multum deſiderari poſſe confido: quantum uero reapſe hactenus praeſtiterim, aut in poſterum praeſtiturus ſim, id aliis iudicandum relinquam. Diſſimulare autem non poſſum, quod in lucro aliquo laboris improbi hoc ponam, me ab initio botanicae profeſſionis non paucos induſtrios attentosque habuiſſe et adhuc habere diſcipulos, ſpectatores atque procos Florae noſtrae; quorum aliquos etiam egregios ipſius propagatores iam uideam, et amplius fore praeſagiam. Caeterum nefas eſſet omnino, ſi praetermittere uellem ſilentio, quam inſigniter in eadem prouehenda ILLV-

STRES

STRES DOMINI CVRATORES noſtri, qui nunc rerum auſpicato potiuntur, munificentiam ſuam nouis ſpeciminibus declarauerint, dum meae deprecationi locum gratioſe concedentes, non modo *aeſtiuum quaſi tepidarium*, aut fouendis calore ſolis delicatioribus ſtirpibus, earundemque uelociori incremento ſeruiens et idoneum conclaue meridiem uerſus prolixe feneſtratum (*) aedificari fecerunt, ſed et nuper admodum decreuerunt, ut aliud *ſupra hybernas aedes conceptaculum* erigeretur, quod propediem, bono cum Deo, abſolutum perfectumque comparebit. In hoc mihi ſtatutum eſt inprimis recondere *omnis generis plantarum fructus ac ſemina*, et congruenter diſponere, ut non ſolum ſationi quotannis peragendae, ſed et demonſtrationi ad oculos botanophilorum praeſto eſſe queant. Hoc enim utique poſtulat accuratior hodie recepta methodus, ſecundum quam differentia ſtirpium, tam generales quam ſpeciales, a figura aliisque circumſtantiis fructuum ac ſeminum petuntur, quae iſto tempore quando plantae floribus potitae in horto ſolent oſtendi, plerunque nondum obſeruari

 queunt.

(*) uulgo Glas-Haus.

queunt. Et ſane propitiis hoc adſcribendum fatis exiſtimo, quod iſtud neceſſarii apparatus horti noſtri ornamentum, et quaſi complementum, ante finem primi eius ſeculi acceſſerit. Pace igitur ueſtra, A. O. O. H. liceat mihi, in modum *proſopopoeias* alicuius, conſciam ſibi felicitatis ſuae, et loquentem introducere *Floram noſtram*, mutuatis ab *Horatio* (*) parumque mutatis uerſiculis:

Hoc erat in uotis, locus horti ſat ſpatioſus,
Tectaque quae plantas praeſtent a frigore tutas,
Spermatophylacium ſuper his foret: auctius atque
Dî melius fecere: bene eſt: nil amplius oro,
ALME PATER, *quam ut perpetua haec mihi munera faxis!*

D I X I.

(*) Sermon. Lib. II. Sat. VI.

III. *CAR-*

III.

CARMEN SECVLARE
QVOD
AD PRIMVM HORTI MEDICI
ACADEMIAE ALTORF.
FESTVM SECVLARE
D. XVI. MAI. A. R. S. cIↄIↄccxxvi
SOLENNITER CELEBRATVM
ACCOMMODAVIT
ET
IN PANEGYRI CANENDVM
INSTITVIT
IO. IAC. BAIERVS.

GAudete Ciues, quotquot amabili
FLORAE fauetis, quique precamini
Eius uigorem longiorem,
Pſallite carminibus decoris!

Nondum remiſit priſtina CHLORIDOS
Foecunditas, quin ipſa renaſcitur,
Effoeta cum iam cenſeatur,
Praetereunte priore ſeclo,

Subinde largam progeniem dare
Foecunda pergit, quicquid et omnibus
Ex angulis totius orbis
Colligitur medicantis herbae.

Heic

Heic Indiarum ſemina torrida,
Septentrionis donaque frigida,
Aequaliter matris benignae
Participant alimentum optimum.

Non eſt colonus, qui bene conditas
Merces apud nos non uideat ſuas:
Deſiderat nil, quicquid optat
Sumere pharmacopola ſtirpis.

Huic ergo longae CHLORIDOS *optimae*
Foecunditati applaudere nunc decet:
Maneſque IVNGERMANNIANI
Secula plura Deae precantur:

HOFFMANNIANAE *ſe aſſociant preces,*
Nullis ſecundae, ſed meritis pares:
Qui nunc adeſt Praefectus horti
Conſonat ore animoque laeto.

* * *

Te, quem benignum caſta Patrem ſuum
CHLORIS *ſalutat, cunctipotens* DEVS,
Qui procreas, ſolusque ſeruas
Quicquid habet uiridantis herbae,

Quic-

Quicquid refundit de gremio ſuo,
Oramus, eſſe ut perpetuum uelis
Horti decus, FLORAE *uigorem,*
Delicias Iatrophilorum!

Stet inſtar horti florigeri diu
Duretque porro tota ACADEMIA,
Sub NORIDIS *cura fideli,*
Otia quae facit haecce nobis.

Non monſtret hortus, *quem Tua dextera*
Plantauit, infauſtam, O PATER *optime!*
Proſapiam zizaniorum,
Aut lolii uitiantis agros:

Producat autem nil niſi quod bonum,
Quod fructuoſum, quodque ſalubre ſit!
Optare ſic FLORAE *licebit,*
Vt celebret bene plura ſecla!

*
* *

Cum forte fortuna acceperim exemplum epiſtolae, qua LVDOV. IVNGERMANNVS Herbariae rei fautores olim inuitauerat, ad ſuppetias *Horto neophyto* liberaliter ferendas, opportunum exiſtimaui ſcriptum iſtud heic ſubiungere.

AD

IIII.

AD LECTOREM BENEVOLVM ET SERIVM REI BOTANICAE AMATOREM.

Compellationem noſtram, *Lector beneuole*, rei herbariae debes, huic uidelicet claritati, quae ab origine diuina, ante Solis et Lunae exortos radios, ui omnipotentis uerbi caepta, praeter *Saluatoris noſtri* ſeriam commendationem, totius antiquitatis admirationem, et curam elicuit, adeo etiam, ut per hanc ipſam Reges et Magnates ſeculi, nomina ſua ſarta et tecta poſteritati conſecrare, plantas quasdam in triumphis ſuis ſibi praeferri, et ſtratagemata contra hoſtes ab illis mutuare, imo et propugnatione atque propria manuum cultura nobilitare uoluerint. Haec eſt illa commoditas, quam per omnes terrarum tractus, nullo unquam diuinae prouiſionis miraculo maiore, natura diſperſam uoluit, ut ad neceſſitatem ſalutemque mortalium muniendam et tuendam in quacunque temporis opportunitate, absque ullo impendio obuia foret, ceu primaeua aetate, primum alimentum ex ſtirpibus duxit, ex harum uero fronde ueſtis quaeſita fuit, atteſtante *Plinio*. Atqui haec DEI noſtri Magnalia, ſalutis humanae praeſidia, Magnatum et Optimatum curas et delitias, maiores male accepiſſent, niſi nobis poſteris reliquiſſent. Quin potius uirtutum et utilitatum

omnium auidiſſimi, ingeniis inter ſe adeo certantibus nihil non expertum in hac re, nihil occultatum permiſerunt: Multo ſecius ac noſtra aetas, quae faſtidioſa admodum in aeſtimandis bonis ſuis, ceu natura talia, quodam ludibrio, ſaltem ne decoctrix et otioſa foret, in luſum, et abuſum puerorum condidiſſet, praeterit, abſcondit, euertit, et tantum non Tarquiniano modo, quaſi capita papauerum, uirgulae ictu intentato excipienda ſatagit. Quaſi ſorderet auſus antiquorum, quibus Medicorum proceres merito aliquid ſplendoris acceptum referunt; puta *Crataeuam*, *Theophraſtum*, *Dioſcoridem*, *Galenum*, *Auicennam*, et tot recentiorum lumina etc. Hi quidem remediorum promptitudine obarmati, certam felicitatem inde quaerentes, fata hominum propria, non aliena, induſtria nos gubernare docuerunt. Illi autem in tacita creſcentium Maieſtate praeſentiam *Numinis* eiusque prouidentiam, hic in minimis magnam, in magnis largam, in ſingulis admirabilem, uenerantes, diuinioris aurae ſuae particulam, adſpectu ſtirpium, ſpiritus uero, illarum odore refocillandos et reficiendos duxerunt. Hinc *Martialis: Non eſt uiuere; ſed ualere, uita!* Vnde uero uiuimus? Vnde ualemus? Stirpium adminiculo uiuimus, per illas bene uiuimus, uitamque aliorum redimimus. Solem igitur e coelo tollit, qui tales utilitati humanae et ſuſtentationi animalium conditas, ſubducere tentat. Et ſicuti agricolae uites ulmo, ſic res herbaria medicinam maritare uidetur. Quo ueriora igitur, et manifeſtiora

ſtiora illa ſunt, tanto laudabilior eſt conatus quarundam Rerumpublicarum et Academiarum, quae hortis Medicis inſtruendis laborant, ſcilicet ne huius cognitionis rudes, pro marathro ueratrum, pro apio opium, quaſi cum Ixione, *pro Iunone nubem capiant.* Praeſtat itaque, ut talia opere quam ore docenda, αὐτοψία noſtris exhibeat oculis. Hunc modum, moremque inſignem, glorioſa quadam pietatis contentione INCLYTAE REIP. NORIMBERGENSIS SENATVS, per *Nobiliſſimos et Ampliſſimos Dominos* SCHOLARCHAS *noſtros*, omni obſequii cultu honorandos, hoc in loco etiam propagare cenſuit, dum acceſſione HORTI MEDICI Vniuerſitatem clariorem reddere decreuit, qui commodo loco poſitus, et probe inceptus fuit. Atque ad perficiendum eundem, illorum quidem praeclara uoluntas largiter patuiſſet, niſi fatalis temporum tempeſtas, inualeſcentibus paſſim terrarum bellis, nobis etiam infeſta, Hannibalem aliquem tantum non ad portas Muſarum adduxiſſet; Quare bene inceptum opus hucusque adeo cohibitum fuit, ut hactenus magis pro, laeta herbarum amoenitate, aruis noſtris impreſſas praedonum uagantium plantas, et muricata equorum ueſtigia nobis obuia fuiſſe conqueri cogamur. Nunc tandem induciis aliquo modo a DEO T. O. M. Nobis conceſſis, ad opus noſtrum *horti medici* abſoluendum feruidiores, bonorum hortulanorum morem ſequendum putauimus, qui non uno amne tantum contenti, ſed riuis uarie hinc inde deductis, hortos ſuos irrigare ſolent. Quare cum HOR-

TVS noſter tam uernaculo quam peregrino fulgore placere gaudeat, et erigendis ac extruendis quibusdam *aedificiis neceſſariis* opus habeat, ad quae non parui requiruntur ſumptus, omnes *rei herbariae cultores et amatores*, cuiuscunque ſtatus et ordinis ſunt, ambire, orare et obſecrare uoluimus, ut antiquorum aemulationi inhaerentes, *Floram noſtram* Patrocinii ſui aura fouendam ſuſcipere, et ceu teneros a frigore myrtos defendere, ſplendore munificentiae ſuae irradiare, liberalitate uero adiutare dignentur. Optimi optimas operas dabunt, datasque pulchre locabunt. Omnes enim ſibi gratas gratias, et immarceſcibilem inſtar Amaranthi obſeruantiam, ſemper uigentem, inſtar Aizoi, amoris cultum omni tempore a nobis reponi ſentient. Imo, ut hic aliquam ſaltem grati animi declarationem ſtatuamus, in LIBRO HOC (*) aeque ac *in albo quodam* aeternitatis, *Nomina illorum*, quaſi in Cedro immortalitatis, uel in arce Monetae, aut potius peplo Mineruae, ceu *Virgilius* Meſſalae facta, uel *Ariſtoteles* Heroum memorias inſcriptas, et intextas uoluit, inſculpta, repoſita, et conſecrata inuenient. Vt ſit, Nos omnimode deprehendant *debitores* animi (etiam totidem ad ſacrum Muſarum numerum literis) PERPETVOS.

(*) Libri huius, qui ſine dubio hic alicubi extitit, et non pauca Botanophilorum nomina et liberalitatis eorundem monumenta complexus fuit, nullum ueſtigium, tametſi ſedulo inquiſiuerim, indagare hactenus potui.

V. Sc.

V.

SEQVVNTVR

INSCRIPTIONES

QVAE IN HORTO MEDICO ETIAM NVNC LEGVNTVR

AVTORE

MAVRITIO HOFFMANNO.

Ad Portam Horti ſuperiorem.

HIC NATVRA PARENS, TOTO QVOS PARTVRIT ORBE
FLORES FERT OCVLIS, QVEIS LEGE, NON MANIBVS

* *

Intrantibus per iſthanc Portam VRSVS *fictilis haec acclamat:*

In die Augen alles faſſe/
Denen Händen ja nichts laſſe!

* *

Supra Portam Hibernaculi apricam, Ordinem Exoticarum Plantarum haec uerba reſpiciunt:

HIC ARGVS ESTO, NON BRIAREVS.

* *

In Hibernaculo eiusque in medio inter fornaces pariete:

B. F.

VITAE ET VALETVDINIS HVMANAE PRAESIDIA
MIRA VARIETATE ET COPIA SESE OSTENTANTIA
CVRAM MINIMAM COLLIGENDI
DISCERNENDI MAXVMAM
AEQVALEM FACILEMQVE REDDI
HORTO IN HOC MEDICO
PAVLO POST VNIV. COND. ADORNATO
QVICVNQVE CERNIS
GRATVS INCLVTAE REIP. NORIMB. BENEFICIVM
AGNOSCE

NATVRAE MVNIFICENTIAM SVPERANS
CVIVS PERPETVITATI IVVANDAE
NOBILISS. ET PRVDENTISSIMI
DNN.
GEORGIVS IMHOFF III. VIR
LEONHARDVS GRVNDHERR VII. VIR
IODOC. CHRISTOPH. KRESS A KRESSENSTEIN
IO. IACOBVS STARCK A RECKENHOFF
SENATORES ET SCHOLARCHAE BENEMERITISSIMI
MAGNO SALVTIS PVBLICAE COMMODO
REIQVE MEDICAE INCREMENTO
HIBERNACVLVM HOC PLANTARVM
A FVNDAM. EXTRVI CVRARVNT
PRAEFECTO OPPIDI
CHRISTOPH. ANDREA IMHOF
BOTANICO
MAVRITIO HOFFMANNO DOCT.
A. C. cIↃIↃCLVI.

* *

Ad Diaetam in centro Horti.

CIVIS. AMICE. ADVENA.
QVI HORTI AMOENITATE.
CVPIS. OBLECTARIER.
MODESTIAM. ET. CONTINENTIAM.
COMITES. HABEAS.
FLORAE CVSTODES.

* *

Exeuntibus per Portam inferiorem LEO *fictilis haec inculcat:*

Mit Augen dich freue /
Mit Händen dich ſcheue!

VI. TE-

VI.

TESTIMONIA QVAEDAM CLARISSIMORVM VIRORVM DE HORTO MEDICO ALTORFINO.

* *

IO. VESLINGII, Mindani,
Equitis, et in Patauino Gymnaſio Anatom. et Pharmaciae Profeſſoris Primarii.

Vigent in Germaniae ſinu ALTORFINAE TEMPE, induſtria *Ludouici Iungermanni*, incomparabilis Botanici, in medicarum uirtutum compendium redactae amoeniſſimum. *Paraeneſ. ad rem herb.* p. 80. et 81.

* *

GVERNERI ROLFINCII
Phil. et Med. D. et Prof. Primarii in Academia Ienenſi.

Exemplo aliarum Academiarum inuitati *Illuſtriſſimi Senatus Norici Proceres*, ſuaſu *Caſparis Hofmanni*, Profeſſoris totam per Europam praeclariſſimi et multorum meritorum Medici, euocarunt Gieſſa *Ludouicum Iungermannum*, virum herbariae rei peritiſſimum, qui tam ſuauem experiebatur hortenſem operam, ut ſoli ſe ei deuoueret totum, hisque amoenitatibus dies et noctes indefeſſo ſtudio impenderet. Publico ſumtu ille HORTVM *Altorphii* extruxit SPLENDIDISSIMVM, eique praefuit per multos annos, etc. *Lib. de Vegetabilibus*, p. 141.

PAVLI

* *

PAVLI MARQVARDI SCHLEGELII
Med. Prof. in Academia Ienenſi.

Inter Germaniae Scholas hodie illa, quae *Altorfii Noricorum* eſt, *hortenſi medicina* caput exſerit: cuius praefectus D. *Ludouicus Iungermannus*, incomparabilis Florae antiſtes, et Botanicorum aquila; hoc decennio Norimbergenſium Reipublicae probauit, una hac Florali ueſte plus decoris et celebritatis Vniuerſitati fuiſſe conciliatum, quam ampliſſima Collegii ſtructura. *In Programmate, quo ſtudioſos Botanices ad Lectiones hortenſes inuitauerat*, *Ienae*, *Anno* cIↃ IↃ c xxxix.

* *

PETRI CASTELLI, Romani,
Med. Profeſſ. et Botanici Meſſanenſis.

Nec uero Germania carere uoluit plantis eiusmodi fructiferis (utilibus): quemadmodum uidere licet in florentiſſimis Academiis, Argentinae, Baſileae, ALTORPHI etc. *In praefat. ad Lect. horti Meſſanenſis.*

* *

HERMANNI CONRINGII,
Polyhiſtoris ac Medic. Prof. Helmeſtad.

Ne Germaniae quoque laus hortorum deeſſet, cautum eſt ampliſſimi SENATVS NORIMBERGENSIS cura, per LVDOVICVM IVNGERMANNVM, Virum herbariae rei peritiſſimum, HORTO *ampliſſimo inſtructo Altorfii.* Introduct. in Art. Med. cap. 10. §. 9.

* *

GVNTHERI CHRISTOPH. SCHELHAMMERI,
t. t. Med. Profeſſ. Helmeſtad.

Altorfinas plantas accuratius deſcripſit MAVRITIVS HOFFMANNVS, Vir rectiſſimo iudicio, et antiqua fide inter doctos hodie praecipuus, et Botanicarum rerum longe peritiſſimus, *Catalogo* edito, cum earum quas FLORENTISSIMVS eius HORTVS profert rariores plerasque, tum quas uniuerſa uicinia. Placet autem prae caeteris omnibus hic *Catalogus*, quod non ſynonyma tantum et loca addidit, tabulaque topographica, aeri inſculpta, adnexa, indicauit, ſed et indice nouo per menſes ſingulos, quae ubi inuenienda ſint doceat: ita ut quilibet rei herbariae utcunque initiatus, ſponte ſua, ſine magiſtro aut comite poſſit omnia inuenire. *In additamentis ad Conring. introd. in Art. Med. cap. X. §.* 10.

* *

IOANNIS RAII,
Botanicorum inter Anglos facile Principis, qui peregrinans A. C. CIƆ IƆ C LXIII. *Florae noſtrae potiſſimum inuiſendae cauſa huc uenit.*

Altorfi extat *elegans hortus medicus.* -- . Quantum ad plantas attinet, *duplicem Catalogum* edidit D. MAVRITIVS HOFFMANNVS, unum quidem earum, quae aluntur et conſeruantur in horto iſto medico, alterum ſponte naſcentium, circa oppidum. In illius catalogi compoſitione multum laboris eum impendiſſe apparet, ut ego exiſtimem catalogum hunc eſſe locupletiſſimum et ualde exactum. *In Obſeruat. Topograph. Anglico idiomate editis, p.* 112. *et* 13.

* *

PAVLI AMMANNI,
Med. Prof. et Botanici Lipſienſis.

Hortus medicus Lipſienſis parem (excipio autem merito NORICO-ALTORFINVM) in Academiis Germaniae non habet. *In Praefat. ad ſupellect. Botan.*

* *

IOACH. VITI VVIGANDI,
uero autem nomine
IO. VALENT. VVILLII, Colmarienſis,
Medici.

Altdorffinus hortus facile inter Germaniae Academias principatum obtinet, nec Theatrum deeſt Anatomicum, quod copia ſceletorum uariorum animantium ſuperbit! *In Diſſert. de Philiatrorum itineribus per Germaniam, p.* 213.

*
* *

Cum propemodum decreuiſſem, et collectioni huic, et toti opuſculo finem facere, boni quidam Viri admonuerunt, ut adiicerem iſtud CARMEN, quo PHILIATRORVM pietas, mihi, tunc *memoriam ſecularem Florae noſtrae* ſolenniter celebranti, congratulata fuit. Hoc ipſum igitur, neutiquam ob expreſſas ad calcem laudes, qualiumcunque meritorum meorum, certe parum deſideratas, ſed propter elegantem poeſin, et uiuidam fatorum horti recitationem, *Auctore* ſuo *doctiſſimo* (quem nominare modeſtia ipſius prohibet) plane dignam, hac noua typorum impreſſione poſteritati conſeruare uolui.

VII. SAE-

SAECVLAREM MEMORIAM INITIORVM HORTI MEDICI ALTORFINI

ORATIONE SOLEMNI

A. D. XVI. MAII CIↃIↃCCXXVI.

CELEBRANTI

(TIT.)

DOMINO

IOANNI IACOBO BAIERO

PHIL. AC MED. DOCTORI

HVIVSQVE PROFESSORI PRAXIN CHIMIAM ET BOTANICAM EX CATHEDRA PRIMARIA DOCENTI

ACADEMIAE CAESAREAE LEOPOLDINO-CAROLINAE NATVRAE CVRIOSORVM ADIVNCTO

HORTI DIGNISSIMO PRAEFECTO

PATRONO ET PRAECEPTORI OPTIME MERENTI

GRATVLATVR

SOCIETAS PHILIATRORVM ALTORFINA

NOrica continuo ſummi ſub Numinis umbra
Felix urbs, alias multum ſuperare ſorores
Sueta diu, genium naſcens ſortita fidelem,
Perpetuoque Patris Auguſti Caeſaris implet
Cultu, ac ingenuis inſpirat ciuibus unum
Obſequii ſtudium. Vigor unus, mens eademque
Fertur in aeternum decus et uirtutis honorem.
Illi peruigiles curando ducere noctes
Edocti, ſpeculis inſiſtunt: hinc nocituros
Proſpiciunt uentos, curſumque ratis moderantur,
Quo pietas patriaeque ſalus ueſtigia ſignant.

Excitat exemplum ciues, cunctique, Parentum
Intuiti patriae ſtudium, ſtimulantur honeſta
Virtutum cura, rectique feruntur amore.
Stat ſuus ingenuis honor artibus, otia, turpes
Dedecorum matres, haec ſemper moenia uitan.t
Viderat hoc illuſtre decus, qui ſceptra tenebat
Imperii, et placido tales de pectore uoces
Mittebat: par eſt praeclarae non moritura
Praemia uirtutis, me nunc donante, capeſſas.
En tibi Palladium ius fas ſit condere templum,
In quo Pieriis ponas conſortia Muſis.
Diſpice nunc aptas ſedes, clarosque magiſtros
Vndique collectos celebrandis praefice ſacris:
Siue piae ſitiant myſteria relligionis,
Seu iuris decreta uelint, artesue medendi,
Inſpicere, aut diuae cupiant praecepta ſophiae.
Neque labor tepeat praeclarae praemia laudis,
Diſtribuenda meo merituris nomine, trado,
Qualibus haud meliora queant maioraque cuncti
Muſarum coetus ulli conferre petenti.
Haud minus ac iuſſi faciunt queis cura ſalutis
Muſarum a patribus patriae commiſſa ſedebat:
Moxque Palaecomen, nimium, ſua ſi bona noſſet,
Felicem, placidis Phoebeae ſedibus aptant

Turbae, Caſtalio quae mox modulamine terras
Impleuit, reſonumque melos, famulantibus auris,
Vndique diſperſit. Populoſa Lutetia, dulcem
Admirata ſonum, uacua concentibus aure
Fauit: uosque Antenoriis qui ſedibus artes
Traditis: et toto diuiſos orbe Britannos:
Vos Suecos, Batauos, Danosque argutia cantus
Traxit, et ingenuis coetus naſcentis amorem.
Ipſe chori praeſes, medicinae inuentor Apollo,
Vt citharae quondam neruos arcumque remiſit,
Et per ſubiectos agros montesque propinquos
Ambulat, ac placidis germanam forte requirit
Greſſibus, egregiam laetus prope ſtare Dianam
Conſpicit, ingenua comitatam uirgine, paſſos
Per madidam lacrymis faciem uerſante capillos.
Vix inter gemitus querulas expromere uoces
Illa ualet: proprio natam de ſanguine Floram,
Attamen agnoſcit Phoebus, cauſasque doloris
Dicere et indubiam iubet exſpectare ſalutem.
Sumtis illa animis ſupplex ſic orſa parentem
Alloquitur: Rex Phoebe, pater cur numina Diuum
Threïcio licet infauſto pede conculcaſſe?

Nonne TVO *iuſſu lucum, prope flumina Lani,*
Nuper ſacrauere mihi Giſſenſis alumnae
Pindi, et ſuauiloquum cupidae tribuere ſacrorum
Cuſtodem: cui tute pater medicamine morbos
Pellere et herbarum uires nouiſſe dediſti?
Iam me, iamque meum, uiolentis expulit armis
Haud male promeritos, Mars impius, ipſeque lucum
Sanguine purpureo foedauit. Nunc ego ſupplex
Pro Iungermanno precor, ah! mihi redde roganti
Huncce uirum, mihi redde locum, quo ponere templum
Poſſim, ne patiare Tuam ſine ſede uagari
Extorrem ac inopem per mille pericula prolem.
Dixerat: et Phoebus caſum miſeratus acerbum
O mea, pelle metum, dixit, ſtabilem tibi ſedem
Norica terra dabit. Patrem dixiſſe putato.
IVNGERMANNVS *erit ſaluus, porroque miniſtras*
Plantandoque manus luco praebebit, et omnem
Inſtituet cultum: Tu nunc comitare parentem,
Vt doceat ſortemque loci, finesque metitus,
Tradat perpetuo lucum tibi iure tenendum.
Iuerunt uiſum; uiderunt. Flora, parentis
Munere laeta, ſuum curabat protinus agrum

Aptum

Aptum culturae reddi, doctumque uocari
TE IVNGERMANNVM, *cui cetera credidit uni.*
Tu, nobis ſemper nomen cum laude canendum,
Tu Florae genius, Germanae gloria gentis,
En optatus ades et tecum ſemina deferſ,
Quae, noſtro mandata ſolo, primum decus horti
Dignaque conſilio ſiſtunt exordia magno.
Proxima cura fuit campos percurrere apricos,
Quotque recondiderant uiridantia prata, decoras
Quot lupuleta fouent, quot denſis ſilua ſub umbris
Texerat, aut nitidis uoluit praetexere ripis
Riuulus aut ſtagnum, plantas deſcribere tentas.
Saepe ferunt Satyros, et agreſtia numina, Faunos,
Nympharumque genus, Syluanos monticolasque,
Conſilium cepiſſe ſimul ueritosque fuiſſe
Progeniem ne forte ſuam diſperdere tentes:
Et ſine praeſenti Phoebo monitore fuiſſes
Vix auidos rictus et acutos effugere ungues
Fas fuerat. Tanto nobis molimine Floram
Concilias, ſpoliisque tuis reddis locupletem.
Te quoque tunc, procera larix, ex montibus altis
Ad nos delatam, terrae mandare paratus

IVNGER-

IVNGERMANNVS *ait : nunc te, pulcerrima, noſtris*
Inſerit haud maleſida manus ſpaciis, nec auara,
Dum tremulis aptum flammis aerique liquando
Acquiras truncum, cuneos ſtrictasque bipennes
Abſcondit. Metuant tam triſtia fata per Alpes
Agaricique patres ſucci matresque ſalubris
Qui claras Cyprii ſupplet lacrymas terebinthis.
Tu ſecura mali, me nunc ſponſore, per altum
Aethera uernantes ad nubes ſurrige ramos
Donec in auſtrali montem regione uidebis
Schlipfelium, et boreae ſubiectum Mauritianum,
Pluraque deliciis Florae loca ſacra uenuſtae.
Quo nos per uirides excurrere ſaepe ſolemus
Menſes, et pulcras, iuuenum comitante caterua,
Aſportare domum plantas, queis pars hiemales
Inſtruit exornatque hortos, pars tentat et uſus
Multiplices querulis hominum languoribus aptos.
Succeſſit tandem ſenio morbisque ſoluti
In Iungermanni curas HOFFMANNVS *honeſtas*
Impiger, et firmos iuuenili in corpore neruos
Attulit et nimias animi, pro munere, uires,
Ad laudis pulcram ſtadio decurrere longo
Metam, et difficiles fortem ſuperare labores

Hoc decus, hoc meritis exornat tempora lauris.
His ſtimulis actus Dominorum tecta ſubiuit
Virtutique parem petiit cepitque palaeſtram.
Adiicitur ueteri ſpacio pars tertia: fiunt
Frigoribus brumae arcendis habitacula, plantis
Commoda ſub noſtro non ſuetis uiuere caelo.
Nunc habuit ſtudium, quo deſudare liceret,
Curriculo ſtadium celeri, luctaeque palaeſtram
Sed ſuperant uires, nec puluere uicta fatiſcit
Hoffmanni uirtus, donec bis quinque peractis
Iam luſtris, uarii quantum laſſare labores
Poſſint, et ſenium uires infringere ſenſit.
Iamque ſatur uitae ſertis redimitus et auro
Exceſſit ſtadio et uirtutum lampada nato
Tradidit et Florae tutelam. Poſteritati
Nominis aeternum decus et uictura reliquit
Ingenii monumenta ſui. Nunc Muſa canendum
Inſtitues meliore ſono magno patre natum
Et, ſi uera placent, maiori luce coruſcum.
Cetera decantent alii, nos munera Florae,
Etſi particulam meritorum, HOFFMANNE, *canemus*
Tantorum minimam. Quantum tibi debeat hortus

Adiectae

Adiectae reliquis ſtirpes plantaeque loquuntur
Africa quas Libycis mittit de ſyrtibus, et quas
Aethiopum uerſare manus ſub ſidere cancri,
Horrida gens nimio ſolis fuſcata calore,
Sola queat, ni Tu, naturam uincere doctus,
Temperiem reddas caeli ſolisque fauorem
Serues aediculis Hoffmanno auctore paratis.
Salue delicium Florae! TE *mitis Hygea*
Ipſa ſacerdotem foueat fatumque repellat,
Vt poſſis uegetam laetus tolerare ſenectam.
Nunc fas ſit BAIERE *Tuas attingere laudes:*
TE *Florae genium bene cultus comprobat hortus,*
Qui per TE *uita fruitur plenoque uigore.*
Diuitias quisquis partas ſeruaſſe ſtudebit
Iſthunc eximia rem dignam laude patraſſe
Dicimus: at per TE *res integra creſcit et auctus*
Accipit inſignes. TIBI *Gallia ſuppeditauit*
Semina plantarum: TIBI *Lipſia docta remittit;*
Herbipolis per TE *cum noſtro iungitur horto.*
TV *noſtri coetus clare facundus Apollo*
Herbarum uires monſtras, arteſque medendi
Diſſeris; et per TE *uarias diſcernere plantas*
Diſcimus, atque omnem regni uegetabilis artem.

Te ſequimur quocunque uocas, atque aurea dicta
Aures excipiunt auidae, mens grata recondit.
Quot plantis uitam conſeruat ſpermatotheca
Auſpiciis iam ſtructa TVIS, *quot uere nouato*
Flores hortus habet, quot fructus foenerat annus,
Tot ſint felicis BAIERO *commoda uitae.*

* * *

Viſum denique fuit, adhortantibus amicis, haud incongruum, ſuperaddere CARMEN, uernaculo licet ſermone conditum, quo PHILIATRI, quarto abhinc anno, IVBILAEVM ueterani noſtratis, ac de Flora ſane multum meriti HORTVLANI, concelebrare dignati ſunt: Quod diſplicere tanto minus poſſe confido *Lectoribus*, idiomatis Teutonici non prorſus ignaris, quanto magis ſe illud, *uocabulorum*, quibus deſignari complures *herbae* ſolent, *translatione lepida*, uel me tacente, commendabit.

VIII. Als

VIII.

Als

Hr. Konrad Böner

bey hieſigen fürtrefflichen und berühmten

HORTO MEDICO

nunmehro über ein halbes Sæculum

Wohlverdienter Kunſt-Gärtner

Sein IUBILAEUM

im jetzt-lauffenden 1723.ten Jahre

mit Ruhm und Ehren

celebriren konte/

hat deßwegen

Ihre zufällige Garten-Gedancken

bey Gelegenheit

Einer

SOLENNEN HERBATION

glückwünſchend eröffnen wollen

Die ſämtliche

SOCIETAS MEDICA.

Ein Schiffmañ höret gern von Schaum der wilden Fluthen/
Ein Jäger von dem Wild/ ein Bauer von dem Feld/
Ein ſchnaubender Soldat von Schießen/Stechen/Bluten/
Ein Mahler von der Farb/ ein Wechsler von dem Geld:
So wird auch/ **Werther Greiß**/ ein Blat von **Garten-Sachen**/
Das unſre Liebe ſchreibt/ Dir keinen Eckel machen.

Du haſt nun funffzig Jahr den ſchönen **Kräuter-Garten**/
Der Paläcomen ziert/ mit klugem Fleiß gebaut.
Es war Dir eine Luſt denſelben ſtets zu warten/
Je länger-lieber *a)* hieß Dein angenehmſtes Kraut.
Dich traf die Sonne an/ Dich ließ ſie auch zurücke:
Dein Hertzens-Freude *b)* war des Gartens Flor und Glücke.

Nun blühen um Dein Haupt die Mandeln weiſſer Haare/
Die Tröpflein von dem Schnee *c)* erſcheinen überall.
Doch was für Hertzens-Troſt *d)* wuchs Dir noch vor der Bahre?
Du hörteſt/ **Werther**/ noch den frohen **Jubel-Schall**/
Ja was vergnügender/ durch GOttes gnädig Walten/
Kontſt Du am **Jubel-Feſt** Dein eigen **Jubel** halten.

Gewiß

a) Dulcamara ſ. Solanum lignoſum. *b)* Aſperula odorata ſ. Matriſylua.
c) Leucoium bulboſum hexaphyllum. *d)* Menthaſtrum ſ. Mentha ſylueſtris.

Gewiß ein ſeltnes Glück! Doch ſo wird der ergötzet/
Der Gottes Gnade *e)* ſtets in ſeinem Garten hat.
Wer aber Gott-Vergiß *f)* auf ſeine Felder ſetzet/
Dem tragen ſie nur Fluch/ den fliehet Troſt und Rath.
Du/ **Werther**/ kanſt die Frucht von Deinen Wercken eſſen;
Weil Dein Beruff-Kraut *g)* nie von Dir ward leicht vergeſſen.

Wie viele Zeugen ſind von Altdorff ausgegangen/
Seit dem das Sonnen-Licht Dein erſtes Beet beſchien?
Gewiß/ Oſt oder Weſt mag mit denſelben prangen/
So bleibt bey ihnen doch ſtets Dein Gedächtniß grün.
Dein williges Gemüth/ Dein Dienen/ Dein Bemühen
Macht das Vergiß mein nicht *h)* in ihren Hertzen blühen.

Jedoch was iſt es noth/ viel Zeugen aufzuführen?
Ein Kleeblat/ ſo die Welt mit ſeinem Ruhm erfüllt/
Ein Kleeblat/ das gewiß wird Palácomen zieren/
So lang auf dieſer Höh' die Hippocrene quillt/
Drey Lehrer/ denen Du ſo manches Kraut gezogen/
Verbleiben Deinem Fleiß mit ſteter Gunſt gewogen.

Dem alten **Hoffmann** blüht annoch auf ſeinem Grabe
Der ſchönſte Ehrenpreiß *i)*: der güldne Wiederton. *k)*
Des **Vaters gleicher Sohn**/ den GOtt noch ferner labe!
Vermehrte ſolchen Preiß: Hygeens Kayſer-Cron/ *l)*
Der **theure Bajer** lebt/ und weil Dich der mag loben/
So iſt gewiß Dein Ruhm/ wie Tauſendſchön *m)* erhoben.

Noch

e) Geranium. *f)* Marrubium album. *g)* Sideritis, aut conyza coerulea.
h) Echium ſcorpioides, ſolifequium. *i)* Veronica. *k)* Adianthum.
l) Corona Imperialis. *m)* Amaranthus.

Noch etwas / **Werther Greiß** / kan deinen Geiſt vergnügen/
Du haſt an Deinem Sohn ein wahres Ebenbild.
Nun darf die Bitterwurtz *n)* in Deinem Feld nicht liegen/
Nun wird daſſelbe nur mit Engelſüß *o)* gefüllt.
Dein Alter iſt gecrönt mit Glück / mit Lob / mit Ehren:
Sollt Deinen Wohlgemuth *p)* unnütze Sorg *q)* verſehren?

Ach nein / **Geehrter** / nein! vielmehr iſt Deine Seele
Der **Jubel-Freude** voll / und preiſet GOttes Huld.
Du opfferſt Dich GOTT auf / bis einſt das Lebens-Oele
Gar ſchwindt / und der Natur bezahlet wird die Schuld.
Du überläßſt Dich GOTT: der iſt Heil allen Schaden / *r)*
Drum lebeſt Du vergnügt / drum iſts Dir wohl gerathen.

Der Himmel laß Dich gar mit Ruh den Lauff vollenden/
Geſundheit heiſſe ſtets das Kräutlein Tag und Nacht. *s)*
Sollſt aber Du Dich einſt aus dieſem **Garten** wenden/
So werd' zur Winterung der matte Leib gebracht/
Wo Du befreyt vom Reiff / befreyt von rauhen Winden;
Die Seele aber müß' die Himmels-Schlüſſel *t)* finden.

n) Gentiana. *o)* Polypodium. *p)* Origanum. *q)* Iacea. *r)* Cruciata.
s) Parietaria. *t)* Primula veris.

